

FRÁSÖGN

af þemaráðstefnu Vestnorræna ráðsins í Grindavík 30.-31. janúar 2016

Af hálfu Íslandsdeildar Vestnorræna ráðsins sóttu ráðstefnuna Unnur Brá Konráðsdóttir, formaður, Páll Jóhann Pálsson, varaformaður, Lilja Rafney Magnúsdóttir, Páll Valur Björnsson, Oddný G. Harðardóttir og Haraldur Einarsson, auk Vilborgar Ásu Guðjónsdóttur ritara. Fjöldi sérfræðinga á sviði alþjóðastjórnmála og -laga tók þátt í ráðstefnunni ásamt Doris Jakobsen, heilbrigðis- og Norðurlandamálaráðherra Grænlands, Henrik Old, samgönguráðherra Færeyja, og Sigurði Inga Jóhannssyni, sjávarútvegs- og landbúnaðarráðherra Íslands. Meginviðfangsefni ráðstefnunnar voru möguleikar þingmanna til að hafa aukin áhrif á málefni norðurslóða, bæði innan þjóðþinga, gagnvart framkvæmdarvaldinu og alþjóðlega. Samhliða þemaráðstefnu hélt Vestnorræna ráðið aukaársfund og þingmannanefnd um Hoyvíkursamninginn fundaði.

Þemaráðstefnunni var skipt í fjóra meginhluta. Í fyrsta hlutanum var markmiðið að auka skilning þingmanna á mikilvægi þess að þeir beiti sér í auknum mæli á sviði utanríkismála, þar á meðal þegar kemur að málefnum norðurslóða, ásamt því að auka þekkingu á því hvernig stjórnmál og löggjöf hefur áhrif á mannréttindi fólksins á svæðinu, þar á meðal frumbyggja. Zlatko Sabic, prófessor í alþjóðastjórnmálum við Ljubljana-háskóla í Slóveníu, fjallaði um hlutverk þjóðþinga við mótun utanríkisstefna út frá sjónarhorni alþjóðlegs þingmannasamstarfs og hagsmuna ríkja. Dalee Sambo Dorough, lektor við Alaska-háskóla í Anchorage og stjórnarmaður í fastaráði Sameinuðu þjóðanna um málefni frumbyggja, fjallaði um meginreglur um góða stjórnunarhætti á norðurslóðum í samræmi við yfirlýsingu Sameinuðu þjóðanna um réttindi frumbyggja.

Í öðrum hluta ráðstefnunnar var markmiðið að auka þekkingu þingmanna á málefnum norðurslóða almennt, hvernig ákvarðanir eru teknar á vettvangi alþjóðastofnana og -samtaka á svæðinu og samspil mismunandi þátta í því sambandi. Magnús Jóhannesson, framkvæmdastjóri Norðurskautsráðsins fjallaði um uppbyggingu, starfsreglur og forgangsörðun Norðurskautsráðsins. Árni Þór Sigurðsson, sendiherra Íslands í málefnum norðurslóða, fjallaði um hlutverk fulltrúa aðildarríkja Norðurskautsráðsins í embættismannanefnd ráðsins, sem hann situr í fyrir hönd Íslands, og möguleika til áhrifa innan ráðsins. Valur Ingimundarson, prófessor í sagnfræði við Háskóla Íslands, ræddi um stjórnunarhætti á norðurslóðum með áherslu á það stigveldi sem er ríkjandi innan Norðurskautsráðsins. Aqqaluk Lynge, stjórnarmaður í Samtökum inuíta á norðurslóðum (ICC), Grænlandsdeild, fjallaði um þátttöku og reynslu ICC af starfi Norðurskautsráðsins.

Í umræðum voru þingmenn hvattir til að veita almenningi meiri upplýsingar um þátttöku sína í alþjóðastarfi og gildi hennar. Gagnsæi væri lykilatriði í þessu sambandi. Þingmenn væru ekki háðir framkvæmdarvaldinu í utanríkismálum, það væri margt sem þeir gætu gert. Rætt var um mikilvægi og gildi þess að stjórnmálaflokkar og þjóðþing hefðu innan borðs og styddu þingmenn sem legðu sérstaklega mikla áherslu á alþjóðastarf, ekki þyrfti stóran hluta þingmanna til, mikilvægara væri að þingmennirnir sem um ræðir hefðu mikla þekkingu á málaflokknum og nýttu tíma sinn erlendis til hins ýtrasta við að mynda tengsl, auka þekkingu sína og miðla, og taka þátt í umræðum. Komist var að þeirri niðurstöðu að það væri stjórnvöldum mjög í hag að hafa þingmenn sem mest með í ráðum í ákvörðunum sínum og stefnumótun á sviði utanríkismála. Loks var sú hugmynd viðruð að þjóðþing stofnuðu sérstakar nefndir um málefni norðurslóða.

Í þriðja hluta ráðstefnunnar var markmiðið að auka skilning á mismunandi aðstæðum þingmanna á Íslandi annars vegar og Grænlandi og Færeyjum hins vegar, þegar kemur að möguleikanum á að hafa áhrif á ákvarðanatöku framkvæmdarvaldsins um utanríkismál. Vilborg Ása Guðjónsdóttir, sérfræðingur í alþjóðadeild Alþingis, fjallaði um aðkomu Alþingis að utanríkismálum, Tina Naamansen, ritari Grænlandsdeildar Vestnorræna ráðsins, um aðkomu

Grænlandspings í þessu sambandi, og Jørgen Niclasen, þingmaður landsdeildar Færeyja í Vestnorræna ráðinu, um aðkomu færeyska þingsins.

Í fjórða hluta ráðstefnunnar var markmiðið að skoða möguleika vestnorræna þingmanna til aukinna áhrifa á málefni norðurslóða, með tilliti til mismunandi stöðu landanna þriggja, Íslands sem sjálfstæðs ríkis og sjálfsstjórnarlandanna Færeyja og Grænlands. Ágúst Þór Árnason, aðjúnkt við Háskólann á Akureyri, fjallaði um lagalegan grundvöll Vestur-Norðurlanda fyrir sameiginlegri stefnu um málefni norðurslóða og Anna Sofie Lava, MA í opinberri stjórnslu, ræddi um samvinnu um utanríkismál innan Vestnorræna ráðsins og áhrif Færeyja á málefni norðurslóða í gegnum vestnorræna samvinnu.

Á aukaársfundi Vestnorræna ráðsins var samþykkt að taka boði Arctic Circle um formlegt samstarf við Vestnorræna ráðið. Samkomulagið felur í sér að Vestnorræna ráðið taki þátt í ársþingi Arctic Circle auk annarra funda, ráðstefna og þinga sem haldin verða á Íslandi og í öðrum löndum. Ráðið getur jafnframt lagt fram hugmyndir og tillögur um málstofur og skipulagt verkefni milli ársþinga, t.d. samstarfsráð og nefndir. Lars Emil Johansen, forseti ráðsins, og Sigríður Huld Blöndal, framkvæmdastjóri Arctic Circle, skrifuðu undir samkomulagið á þemaráðstefnunni. Af því tilefni sendi Ólafur Ragnar Grímsson, forseti Íslands, Vestnorræna ráðinu ávarp sem Sigríður Huld Blöndal flutti fyrir hönd forsetans. Í því bendir Ólafur á mikilvægi þess að styrkja aðkomu lýðræðislega kjörinna fulltrúa að málefnum norðurslóða. Vestnorræna ráðið geti verið bæði öflugur samstarfsaðili og fyrirmynd við að nýta þá möguleika sem aukin þýðing norðurslóða felur í sér. Loks sagði hann frá þeirri hugmynd Arctic Circle að halda norðurslóðaráðstefnur árlega til skiptis á Grænlandi og í Færeyjum.

Ársfundur samþykkti jafnframt ályktun um að óska eftir stuðningi ríkisstjórnar Íslands, landsstjórnar Færeyja og landsstjórnar Grænlands við umsókn Vestnorræna ráðsins um áheyrnaraðild að Norðurskautsráðinu. Umsóknin var tekin fyrir á ráðherrafundi Norðurskautsráðsins 24. apríl 2015 en þar var ákveðið að fresta ákvörðun um allar umsóknir um áheyrnaraðild til næsta ráðherrafundar í Bandaríkjunum vorið 2017. Umsókn Vestnorræna ráðsins er því enn í ferli og þýðingarmikið að fylgja henni eftir fram til næsta ráðherrafundar. Mikilvægur liður í því er að þjóðþingin þrjú og stjórnvöld landanna vinni á áhrifaríkan hátt að því að umsóknin verði samþykkt. Umsóknin byggir ekki síst á því að mikilvægi þess að þjóðkjörnir þingmenn norðurslóða hafi möguleika á að hafa áhrif á ákvarðanatöku sem snertir réttindi og hagsmuni íbúa vestnorræna svæðisins. Áheyrnaraðildin væri liður í að styrkja samstarf landanna um málefni norðurslóða og treysta stöðu Vestnorræna ráðsins gagnvart alþjóðlegu samstarfi um málefni svæðisins. Loks samþykkti ársfundur að styðja tillögu Eyglóar Harðardóttur, velferðarráðherra Íslands, um að halda vestnorræna kvennaráðstefnu á Íslandi á árinu 2016.

Í ávarpi sínu sagði Henrik Old, samgönguráðherra Færeyja, Færeyinga hafa mikinn áhuga á frekari vitneskju um tækifæri á norðurslóðum. Hann sagðist efast um hugmyndir um stórar hafnir í Færeyjum og eins um að bora eftir olíu á norðurslóðum. Sigurður Ingi Jóhannsson, sjávarútvegs- og landbúnaðarráðherra Íslands, sagði mikla möguleika fólgni á auknu vestnorrænu samstarfi og að Ísland hefði ekki síst áhuga á auknu samstarfi á sviði sjávarútvegs. Doris Jakobsen, heilbrigðis- og Norðurlandamálaráðherra Grænlands, sagði frá nýjustu þróun í atvinnulífi Grænlands. Hún sagði ályktanir Vestnorræna ráðsins þjóna vel hagsmunum Grænlands, til að mynda ályktanir um sjávarútveg, innviði og fríverslun frá árinu 2015.

Á fundi þingmannanefndar um Hoyvíkursamninginn tók Unnur Brá Konráðsdóttir við formennsku nefndarinnar. Á fundinum óskaði þingmannanefndin eftir því við utanríkisráðuneyti landanna tveggja að þau ynnu sameiginlega skriflegt mat á 10 ára samstarfi landanna undir Hoyvíkursamningnum fyrir árslok 2016. Einnig óskaði nefndin eftir því við ráðuneytin að þau skilgreindu betur hlutverk þingmannanefndarinnar. Fulltrúi utanríkisráðuneytis Íslands upplýsti nefndina um starf embættismannanefndar um Hoyvíkursamninginn á árinu 2015 og það sem framundan er á árinu 2016, þar á meðal hvað varðar undirbúning viðskiptaráðstefnu í tilefni af 10 ára afmæli samningsins. Frekari upplýsingar má nálgast hjá ritara Íslandsdeildar Vestnorræna ráðsins og á vefsvæðinu www.vestnordisk.is.